

IIKKA
HACKMAN

WSOY

KAKSPUU-
SAARI

I I K K A
H A C K M A N
K A K S P U U -
S A A R I

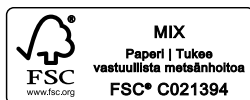
ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

*Tomasille ja Ronjalle:
lapsille, jotka ovat seuraavia aikuisia.*

Tekijä kiittää tuesta WSOY:n kirjallisuussäätiötä,
SKR:n Keski-Suomen rahastoa
ja Taiteen edistämiskeskusta.

© IIKKA HACKMAN JA WSOY 2023

978-951-0-49111-9

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PAINETTU EU:SSA

GRAAFINEN SUUNNITTELU: MARTTI RUOKONEN

*Jos rukous on teko ja teko on rukous,
niin kuin ajattelen, jokainen rakentamani
linnunpönttö käy rukouksesta, jonka ripustan
roikkumaan Luojan silmien alle.*

JYRKI VAINONEN: LINNUNPÖNTÖNRAKENTAJA

*Ei ole kuolemaa, joka ei olisi toisen ateria,
eikä elämää, joka ei olisi toisen kuolema.*

GARY SNYDER: ERÄMAAN OPETUS

Ennen ja jälkeen

HÄN KYSYY samoja asioita yhä uudestaan, ja kaikkein useimmin tätä yhtä: millaista silloin ennen oli?

Kehotan poikaa sulkemaan silmänsä. Vaimentamaan kuvat, äännet ja tuoksut. Kuvittele valkoinen, sanon kuin rentoutusharjoituksen ohjaaja, kuvittele kiiltävä valkoinen, sileät seinät ja pöydät, pinnat, joiden tärkein tehtävä on olla sileitä ja valkoisia. Sileitä kuin lasi. Unohda puiden natina ja veden läikähtely. Unohda kaikki tuttu. Kuvittele hurina: vähän kuin kaukana tasaisesti kuohuva koski tai korento, joka ei tule lähemmäs eikä mene kauemmas, eikä pysähdy koskaan. Kuvittele sohva. Se on kauttaaltaan pehmeä, tuoksuu pesuaineelta, sen pinta on kastuneen tuhkan väristä kangasta ja se on liian pieni, jotta sillä mahtuisi nukkumaan. Kuvittele sillä lojuva mies. Kuvittele sillä lojuva nainen. Kuvittele televisio. Lasinen ruutu, jonka kautta näkyy toisten ihmisten elämä, vähän niin kuin peili, joka heijastaa kuviksi muutettuja satuja, nuotiotarinoita, kirjoja. Mutta nämä kuvat ovat liikkuvia ja värikkäitä ja täydellisiä, ja niistä lähtee ääntä. Kuvittele kuviteltu maailma, joka on todempi kuin tosi.

Poika siristelee silmiään kuin yrittäisi nähdä jonkin pienen, aivan lähellä lentävän hyönteisen. Istuu hiljaa ja kuvittelee. Yrittää taas, kuten ennenkin. Hengittää savua laajentuvin ja supistuvin sieraimin, koettaa unohtaa hajun.

Niin kiva elämä. Sillä tavalla voi ajatella, kun katsoo aistejaan pinnistelevää lasta ja aamu-usvasta riisuutuvaa järveä, kuuntelee suhinaa, poksauksia, ikuisia kysymyksiä. Kuvittelee pannukahvin tuoksun. Kun katselee muistoja hymyjen kuvajaisina. Kun kieltäytyy pelkäämästä. Minun ja hänen välillä on aivan erityinen side, mutta mistä se on peräisin? Mitä näin lyhyessä ajassa on saattanut tapahtua? Mistä aineesta kahden ihmisen välinen side ylipäätään muodostuu? Ne ovat kysymyksiä, joihin on välttämätöntä etsiä vastausta, vaikei sitä koskaan löytyisikään. Niukkoina aikoina on tartuttava olennaiseen. Aamuissa pojan kanssa on hiljaista taikaa. Kun muut heräävät, äänet peittävät arvoitukset.

Nyt toisia ei näy ja poika ennättää jatkokysymyksen: Mummi, mikä on elämän tarkoitus? Se on lamaanuttava kysymys. Kadotan pannukahvin ja taian. Jalkaholveja kipristelee niin kuin ennen suonenvetoa. Elämän tarkoitus? Herätä aamulla? Millaista oli silloin ennen, hän kysyy. Ja, hän sanoo. Jälkeen, hän sanoo. Mikä on elämän tarkoitus ja millaista oli silloin ennen ja millaista sen jälkeen? Niin kuin minä voisin tietää, niin kuin kukaan voisi. Sen haluaisin sanoa, haluaisin huitoja ja huutaa, kadota, mykistää kaikki nämä type-

rimmät tärkeimmät kysymykset. Mistä minä tietäisin? Ja tiedänkin. Mutta miten kertoisin, että ei mikään ja kamalaa, oli helvetillisen kamalaa ja niin on senkin jälkeen, tämän jälkeen, entä jos kertoisin, mitä olen joutunut näkemään ja tekemään ja mitä hän vielä, mitä hänen isälleen ja äidilleen tapahtui, mitä kaikille heille, meille, niille.

Ennen.

Ennen. Ja.

Ennen ja jälkeen.

Ja on elämän tarkoitus.

Ja on haavekuva pannukahvista. Imen aamu-usvaa sierainten kautta riittävän pitkään ja syvään haistaakseni menneissä ja rinnakkaisissa maailmoissa paahdettavat arabica-pavut. Työnnän leppähalon tuleen, kohentelen puita rautatangolla niin että ne saavat paremmin henkeä. Sitten minäkin saan. Sitten minäkin palan. Katselen tai kuuntelen ympäristöä, tasapaksujen kuusten muodostamaa metsää, kaksikuu-kautisen jääkauden alta virkoavia hyönteisiä ja mustikanvarpuja, jossakin lähestyvää miestä, alkamisten ja loppumisten janoja kaikki. Niiden ympärillä kieturtelee vaaleanpunainen, kevätkaislanvihreä elämänviiva. Vielä vahva. Nousen ylös ja viittilöin pojan seuraamaan. Talolta kopille johtava kaapeli roikkuu antautuneena polun yläpuolella. Se pitäisi ottaa pois, haikea turhake, unohtunut joulukoriste. Niin paljon mitä pitäisi. Alitamme johdon. Laskeudumme rantaan. Tuuli käy etelän tai kaakon suunnasta ja aallot

pysähtyvät saarten muodostamaan murtajaan. Lahti on tyven, kuten melkein aina. Se on turvasatama. Vene makaa vielä sammalen pehmittämien kivien välissä kölipuoli ylöspäin, aivot odottavat mökin verannan alla. Ehkä ensi viikolla. Kahlaamme edellisvuotisen levän ja edellisvuotisten kaislojen ja kymmentsenttisen veden läpi saareen. Etsimäni löytyy sieltä, kivien välistä. Kyykistyn, osoitan maassa levelisena makaavaa rastasta. En tiedä milloin se on kuollut, hajoaminen ei ole vielä edennyt silmännähtäväksi. Löysin raadon toissapäivänä. Tunnen kuinka poika kyykistyy viereeni. Näen hänet ja hänen keskittyneisyytensä, vaikka katson lintua. Näen tontin ääriviivat, suunnat joista pihapiiriin pääsee kulkemaan huomaamatta, näen meidät mätänevän rastaan ääressä. Seesteinen kuva, josta ei erota minkä värinen minun mieleni on. Näen pienet mustat hännänpätkät, jotka vilahtelevat kuplamassan seassa jossakin muualla, lähellä, ojassa tai lätäkössä. Näen bakteerit, toukat, madot, arvokkaasti turpeeksi uupuvat männyt. Kuolleen linnun vieressä humuksen ja keltaisten kaislanaatojen välistä työntyy hentoa vihreää. Ei ole syytä elää, jos menetämme kotiseutumme. Niin sanottiin kauan aikaa sitten radiossa.

Tämä, sanon pojalle ja piirrän sormellani ilmaan epätäydellisen puoliympyrän.

Tämäkö? poika kysyy. Hänen hämmästyksensä on aito ja kantaa kirkkaana kauas. Sinä huijaat, Mummi!

Poika on suloinen. Maitokahvin värinen iho, säkkä-

rätukka, aivan liian suuri punamustaruutuinen flanelitakki. Silmäkulmassa rähmäkeko. Ympyröiksi laajentuneet silmät, jotka heijastavat kaiken hyvän.

Sehän on kuollut! Mitä kuollut lintu muka tarkoittaa?

Katso tarkemmin.

Mutta Mummi! Se *on* kuollut!

Kyllä. Mutta en minä sitä tarkoita. Sinun pitää katsoa tarkemmin.

Poika siristää silmiään ja yrittää. Hän todella yrittää. Vanhassa maailmassa olisin ehkä ollut hirviö opettaessani lasta näin, mutta vanhaa ei ole, eikä uutta, on nyt: tämä järvi ja saari ja lapset ja minä. Lapset eivät tiedä minusta mitään, enkä minä heistä. Minä olen näiden lasten elämä.

Minusta tuo on ällöttävä.

On se minustakin vähän ällöttävää.

1

VITTU. MÄ OON aika tosi rakastunut.

Sillä tavalla Tuuli oli kirjoittanut julkaisuun, jonka kuka tahansa hänen käyttäjätunnuksensa tietävä saattoi nähdä omasta puhelimestaan. Tekstin yhteydessä oli kuva heistä. Kuvassa Tuuli nauroi silmät kiinni ja suu auki ja näytti omalta nimeltään, ja mies katse li Tuulin ohitse ja ulos kuvasta, silmäkulmasta lähti kolme uurretta kuin poskea silittävät sormet. Taustana kitukasvuinen mänty ja alhaalla hohtava pilvenharmaa Päijänne, jonka vastarannalla kauas tulevaisuuteen karkaava sahalaitainen horisontti. Kuvassa he olivat lähempänä toisiaan kuin kuvaushetkellä.

Henrik katosi maaliskuussa, vain puoli vuotta sen jälkeen kun he olivat tavanneet. Hän lähti omasta tahdostaan. Hän oli kuukausien mittaan antanut aikeistaan pieniä vihjeitä, mahdollisesti tietoisesti ja harkiten. Vihjeet putoilivat keskusteluihin vaivihkaa: heitto katoamisfantasioista tuolla, maininta elokuvien pako suunnitelmien kiehtovuudesta täällä. Toistuvia viittauksia kuuluisiin erakoihin, karanneisiin ja kadonneisiin. Vihjeiden muodostamaa kokonaisuutta ei

kuitenkaan ollut mahdollista päätellä noita sanoja lausuttaessa. Koko kuvion olemassaolo paljastui vasta jälkepäin, sitten kun harvat Henrikiin tutustuneet aikalaiset ymmärsivät pysähtyä katsomaan. Silloin he alkoivat nähdä yksittäisiä osasia, yhdistellä niitä toisiinsa, etsiä lisää. On täysin mahdollista, ettei Henrik rakentanut mysteeriä tahallaan. Ehkä jäljelle jääneen mieli rakentaa selityksittä häipyneestä ihmisestä arvoituksen, kutoo johtolankoja yksinäisten iltojen puhteeksi. Sillä jos tuntee lyhyenkin aikaa jonkun, joka sitten katoaa, tuon kadonneen heijastus kulkee mukana loppuiän. Ei välttämättä niin kuin enkelinä, ei kuin pimeytenä. Vain läsnäolona.

Henrik lähti kaupungista kuten oli siihen saapunutkin: yhtäkkiä, kenenkään huomaamatta. Hän pakasi reppunsa, talutti pyöränsä kellarista pihaan, heilautti itsensä satulaan ja lähti. Poistui kaupungista, jonka katuja ja puistoja hän oli kulkenut runsaan seitsemän vuoden ajan. Aikoinaan oli kestänyt kauan ennen kuin kukaan huomasi hänen saapuneen, ja niin myös katoaminen paljastui vaiheittain. Hänen lähtiesään oli vuodenaikaan nähden lämmin yö, ilma makasi kosteana harsona iholla ja talvesta muistuttivat enää varjopaikkoihin tiivistyneet lumikasat. Henrik ajoi polkupyörällä kohti länttä. Ei ole tiedossa mitä hänellä oli yllään, mutta voidaan olettaa, että kasvoja varjosti huppu. Sillä tavalla nuoret ihmiset kaikissa kaupungeissa pukeutuivat siihen aikaan, ja vaikkei Henrik enää ollut sanan varsinaisessa merkityksessä nuori, hän

antoi mielellään sellaisen vaikutelman. Hän edusti nuoruutta ja nuoruus häntä, niin hän oli päättänyt. Hän oli sivistys ja menestys, ei niin että olisi varsinaisesti ollut erityisen sivistynyt tai menestynyt, vaan että sellaiset asiat olivat erottamaton osa häntä, piileviä ominaisuuksia. Hänessä oli potentiaali, ja siihen aikaan potentiaali oli tärkeää. Se, että ihmisessä piili mahdollisuus johonkin muuhun, johonkin suurempaan ja parempaan kuin mitä hän jo oli. Siksi kukaan ei osannut olla huolissaan – potentiaalisista ihmisistä ei tarvinnut murehtia. He kyllä pärjäisivät. He menestyisivät.

Henrik oli syntynyt 1980-luvun lopulla. Hän piti romaaneista ja elokuvista ja rakensi omaa elämäänsä kuin käsikirjoitusta. Vaikka hän oli päällisin puolin vain yksi haahuilija haahuilevan opiskelijakaupungin nousevien ja hiipuvien tähtien joukossa, hän hahmotteli ja toteutti suurta sisäistä suunnitelmaa: jokainen valinta ja jokainen teko palveli tarkoitusta. Hän ei ollut hyvä naisten kanssa ennen kuin oli naisten kanssa, mutta ei hän ollut hyvä miestenkään kanssa. Hän oli yrittänyt. Kun hän kohtasi kiinnostavan ihmisen, hän tarkkaili tätä etäältä, teki havaintoja, vetäytyi omiin oloihinsa, odotti että paljastuisi jotakin, mikä sammuttaisi kiinnostuksen. Ihmisistä paljastuu aina. Siksi on melkein ihme, että hän onnistui rakastumaan ja ryhtyi parisuhteeseen, josta siitäkin hän sitten vetäytyi, tavallaan. Onko reilua sanoa näin? Onko reilua typistää ihminen alle kymmeneen epätarkasti kuvailevaan virkkeeseen?

Nykyisin jokainen tuntee väistämättä jonkun, joka on kadonnut, mutta tuohon aikaan sellainen oli harvinaisuus, skandaali, ja sellaisena aikana katoamisesta on luontevampi fantasioida. Henrikin kehitelmät olivat saaneet alkunsa pienten yksityiskohtien miettimisestä sattumanvaraisina hetkinä. Hampurilaista pika-ruokaravintolassa syödessä: miten Suomesta pääsisi ulkomaille jälkiä jättämättä? Jääkiekko-ottelun tauolla oluttuoppia maksaessa: paljonko tarvitsisi käteistä eläkkeeseen kolme viikkoa jäljittämättömissä? Ne olivat televisio- ja romaaniviihteen ruokkimia ajatuksia, joiden ei ollut tarkoitus johtaa mihinkään. Varsinainen suunnitelma oli muotoutunut myöhemmin ja pala palalta niinä kertoina, kun yksinäiset kävelyretket olivat johtaneet osoitteisiin, joista oli turhan pitkä matka kotiin, ja öinä, joina petivaatteet painoivat liikaa.

Henrik tuli tyhjästä, jos minulta kysyttäisiin, ja monta kertaa kysyttiin. En tiedä mistä hän saapui. En tuntenut häntä riittävästi. Jossakin vaiheessa opettelin kohauttamaan harteitani niin, että vastaus oli luetta- vissa niiltä, eikä minun tarvinnut enää toistella samoja lauseita. Henrik katosi huppuunsa kuten koko lahko, nuo selkärangattomat tai ameebat, kehonsa ja persoonansa erityispiirteet pehmeään puuvillaan upotta- neiden armeija. Huppari-ihmiset. Ne. He. Me. Tämä tarina ei kerro heistä, vaikka kertookin. Tämä on rak- kaustarina. Mutta ketkä ovat rakastavaisia? Sitä ei välttämättä määrittele se, ketkä viettävät aikansa, elä-

mänsä yhdessä. Tietenkään. Eikä ihmissuhteen syvyys ole suorassa yhteydessä pituuteensa, että pitkä olisi syvempi kuin lyhyt. Mitä pituus edes merkitsee? Tai aika?

Sinä aamuna, puoli vuotta ennen katoamistaan ja hieman ennen kuin kaukaista sukua oleva vanhempi mies soitti vuosien tauon jälkeen pyytääkseen Henri-kiltä palvelusta, Henrik laski olkalaukun työpaikkansa neuvotteluhuoneen pöydälle. Pöydän kansi oli valkoinen ja niin kiiltävä, että huoneen katossa roikkuneiden kohdevalaisinten valo heijastui siitä häikäisevästi. Henrik avasi laukun nostaakseen esiin tietokoneensa mutta jäi tuijottamaan laukun sisällä luikertelevien vahapintaisten lierojen röykkiötä. Ne kiipivät toinen toistensa yli ja täyttivät hämärän suhinalla, sähköä johtavat lieriöt kuin horroksesta virkoavat käärmeet.

»Mitä helvettiä», Henrik puuskahti.

»No?» pöydän vastakkaisella puolella oman tietokoneensa ruutua herkeämättä tuijottanut Saana kysyi.

»Johdot. Tänäkin aamuna, siis... riippumatta siitä miten siististi ne asettelee – miten ne voi mennä joka kerta tämmöiseen solmuun?»

Kysymys oli ilmiselvästi avoin ja umpinainen, sellainen joka ei kaipaa vastausta. Saana vastasi silti: »Mun mielestä sitä on selitetty jotenkin kaaosteoriolla.»

»Kaaosteoriolla?»

»Niin.»

Sellaista aikaa se oli: tietämisen aikaa. Jos jokin näkemys ei ollut tieteentekijöiden konsensukseksi kutsutun hyväksymisrituaalin mukaisesti vahvistettu, se oli valetta tai vaarallista huuhaata. Omien aistihavaintojen kaipaaminen oli tyhmyyden merkki. Mitä laukkuun siivossa järjestyksessä asetetuille sähkölaitteiden johdoille oikein tapahtui, osasivatko ne liikkua vain päistään vai koko kehon mitalta ja millä tavalla ne sotkeutuivat, yhdessä sykäyksessä laukun vetoketjun vapautettua pimeään vai hitaasti hivuttautuen, kierros kierrokselta? Tällaista kun pohti, sai kuulla, että ilmiötä on selitetty kaaosteoriolla. Tällä tarkoitettiin suunnilleen sitä, että koska todellisuus pitäisi ymmärtää ennustamattomaksi ja koska satunnaisen järjestelmän lopputulosta ei voi ennustaa sen alkutilasta, on myös hyväksyttävä, etteivät johdot pysy laukussa ihmisen asettelemassa järjestyksessä. Ne kun ovat herkkiä muutoksille. Matemaatikot väittivät pystyvänsä ennustamaan minkä tahansa lopputuloksen, jos vain tietäisivät kaikki muuttujat. Matemaatikon maailmassa sellainen ehkä on mahdollista, mutta ihmisen olkalaukussa ei. Siksi niin moni väsyi tietoon ja lakkasi välittämästä siitä mitä tietäjät heille kertoivat. Iso osa lopuista tyytyi uskomaan opeteltuun nimien luetteloon. Tätä luetteloa he kutsuivat tiedoksi, älyksi, viisaudeksi. Sivistykseksi. Sellaista se oli: kaikille pienille ihmeille oli annettu nimet, tai niitä selittämään oli ainakin rakennettu yleisiä teorioita, joiden nimiin vedota. Tarvitsi tietää vain nämä

nimet, ja saattoi näyttäytyä ihmisenä, jolla oli hallussa kaikki vastaukset. Ainoa jäljelle jäänyt ihme oli se, miten ihmiset tämän kaiken seurauksena lakkasivat kokonaan näkemästä ihmeitä ympärillään. Ei siksi, että he olisivat tienneet kaiken, vaan koska olivat tietävinään. Koska oli tärkeää näyttää siltä että tiesi.

Kun puhelin soi ja Henrik näki sukulaismiehen nimen sen näytöllä, hän epäröi. Muuttaessaan kaupunkiin hänellä oli jonkin aikaa tapana pestä pyykkinsä miehen ja tämän puolison luona, syödä heidän päivällispöydässään. Silloin se oli ollut tarkoituksenmukaista. Nyt hän ei tiennyt miksi mies soitti. Hän ei tiennyt kannattiko vastata. »Oletko kaupungissa», mies kysyi. »Tuotko minun auton iltapäivällä? On ollut Aholaidassa huollossa.» Henrikin yläpuolella toimistoaulan seinälle ripustetut kellot raksuttivat New Yorkin, Kihniön ja Kalkuttan aikoja. Maailmankelloiksi niitä kutsuttiin, läheisestä ketjumyymälästä ostettuja pyöreätauluisia kelloja, jotka oli asetettu osoittamaan eri aikavyöhykkeiden nykyhetkiä. Se ei merkinnyt mitään. Työpaikka ei merkinnyt mitään, sukulaismiehelle tehtävä palvelus ei.

Siksi myöskään autoradiosta neljä tuntia myöhemmin putoilleet sanat, kuten »sota» tai »eloonjääminen», eivät välttämättä merkinneet mitään. Työpäivä oli ohi, Henrik oli luvannut ajaa miehen auton korjaamosta tämän kotiin, parinkymmenen kilometrin päähän suurelle saarelle. Nyt hän oli pysähtynyt matkalle. Hän istui ratin takana saaren satamassa, katseli aallonmurtajaa

ja vettä ja horisonttia. Radiossa puhuttiin kuolleista, kuten useimpina päivinä, eikä sellainen yleensä vaikuttanut Henrikiin millään tavoin. Ihmeiden tavoin myös kauhut olivat lakanneet olemasta totta. Nekin supistuivat tiedoiksi. Informaatioksi. Kaupunkien ja jokien nimiksi, ihmisten lukumääriksi, armeijoiden vahvuudeksi. Ihmisiä, tapahtumia ja siten uutisia oli niin paljon – sotia, henkirikoksia ja onnettomuuksia, katoamisia ja löytymisiä, joukkomurhia ja massatragedioita. Pelkkä yksinkertainen pikku-uutinen, johon oli kirjattu tapahtumapaikka ja -aika, keskeiset tapahtumaan vaikuttaneet tekijät, sekä osalliset kansallisuuden tai henkilömäärän tarkkuudella, kätki sisäänsä kaiken inhimillisen. Joka päivä törmäsi kymmeniin tällaisiin uutisiin, ja kun tietoa oli liikaa, aikaa ymmärtämiseen jäi liian vähän. Merkitykselliset asiat hiipivät ja syöksähtelivät huomaamatta ihmisten ohi. Mutta sillä yksittäisellä hetkellä Henrik oli vastaanottavaisessa tilassa, ja ajatus liimasi hänet istuimeen: ei ole syytä elää, jos menettämme kotiseutumme.

Oli syyskuu. Matalaan tuulilasiin tipahteli puista yksinäisiä vesipisaroita, näkymä edessä muuttui epä-tarkaksi, ja ehkä radion toistamat sanat saivat Henrikin näkemään itsensä selvemmin. Pisarat valui-
vat hiipien ja syöksähdellen tuulilasin ulkopinnalla ja miesääni puhui radiossa kieltä, jonka ikiaikaiset ään-
teet eivät kuulostaneet kykeneviltä muodostamaan sanoja. Silti ne tekivät sitä, juurevina ja kiihkeinä, ja niiden epätoivo tunkeutui ymmärtämättömyyden

muurin läpi autoon, jossa tuoksui paistinrasvalta ja kurkkumajoneesilta.

Tuntemattoman puheen päälle ilmestyi toinen miesääni, joka toisti saman suomeksi: »Tämä on taistelu eloonjäämisestä. Ei ole syytä elää, jos menetämme Vuoristo-Karabahin ja Shushan.»

Yleisradion reporteri oli poiminut Shushan kaupungissa asuvan armenialaisen suutarin haastateltavaksi ohjelmaansa. Shusha sijaitsee tuhansien kilometrien päässä Suomesta, mutta silloin oli tavanomaista, että uutisia tuottavat yhtiöt lähettivät toimittajia työskentelemään niin kauas. Toimittaja kuvaili Vuoristo-Karabahia poikkeuksellisen kauniiksi seuduksi, puhui rinteiden väliin jäävistä vehmaista laaksoista, kertoi että turkin ja persian kielistä syntynyt sana *karabah* merkitsee mustaa puutarhaa. Viljavaa maata. Suutari puhui sodasta. Pitkään kytenyt konflikti noiden viljavien maiden hallinnasta oli roihahtanut, kun Azerbaidžanin joukot olivat hyökänneet Armenian puolelle. Suutarin poika oli kuollut kolme päivää aikaisemmin rintamalla, suutari oli itsekin lähdössä – minä päivänä hyvänsä.

Henrik ryttäsi hampurilaiskääreen mahdollisimman tiukaksi tolloksi, työnsi sen ruskeaan paperipussiin ja pyyhki suupielensä kämmensyrjään. Majoneesia oli tursunnut sormille, hihansuuhun, parralle ja viiksille. Hän haki megahampurilaisen aina silloin, kun kaipasi lohtua tai halusi rangaista itseään. Usein ne tarkoittivat samaa. Hän poimi aiemmin viereiselle

istuimelle laskemansa kertakäyttöiset servetit, pyyhki kätensä ja kasvonsa, työnsi likaiset paperit pussiin. Sulki radion, käänsi virran pois, avasi oven. Hän istui hievahtamatta ja tuijotti eteensä, tuijotti veden sumentamaa tuulilasia, näki sen läpi Shushan, josta ei ollut koskaan aiemmin kuullutkaan. Epätasaisesti tipahtelevat vesipisararat naputtivat hänen vasenta kyy-närvarttaan. Azerbaidžan ja Armenia olivat hänelle sanoja lipputietovisasta. Armenia oli helppo punai-sine, sinisine ja kullankeltaisine vaakaraitoinea, mutta Azerbaidžania hän joutui hetken miettimään. Sininen, punainen ja vihreä vaakaraita, keskellä joku kuvio. Kuu? Ja tähti! Suomen jalkapallomaajoukkue oli joskus pelannut karsintaotteluita molempia vas-taan. Mitään muuta hän ei kummastakaan maasta tiennyt, eikä olisi osannut osoittaa niiden sijaintia kar-talta. Hän katseli Shushan koristeellisia kivirakennuk-sia, joiden ovi- ja ikkuna-aukot olivat suippokärkisiä, Vuoristo-Karabahin ylväspiirteisiä kukkuloita, joiden rinteillä kasvoi sankkaa syvänvihreää metsää. Hän katsoi kahden metrin päässä edessään seisovia pieniä koivuja, joiden juuret olivat jossakin hänen allaan, jos-sakin vesirajaan kuormattujen kivilohkareiden välissä, imivät ravintonsa Päijänteestä. Henrik yritti lyp-sää näkymästä nostalgiaa mutta ei tuntenut mitään. Hänen kohtalonsa ei tuntunut yhteen liimatulta Päi-jänteen tai saaristokaupunginosan tai koko kaupun-gin kanssa – mikään ei värähdellyt hänen lähtiessään kaupungin keskustasta tai saapuessaan sinne. Hän ei

kokenut sitä omakseen. Sitä, tai mitään. Henrik oli yli kolmekymmentä, hämmentynyt, yksin, ja tarvitsi seikkailun. Mistä sellainen alkaa? Azerbaidžanin panssarivaunuista? Eloisasta kaupungista, joka on täynnä mahdollisuuksia? Vapaana syöksähtelevästä joesta, unohtuneesta ja kadonneesta kotiavaimesta, naisesta? Kahvilasta, jossa tuntemattomat kohtaavat sattumalta? Kylmenneestä tehtaanpiipusta? Jotakin sellaista hän kaipasi: spontaania, tyhjistä kukkaan purskahtavaa komealupiinia, harmaakylkistä pakettiautoa, joka ilmestyisi lähikaupan nurkan takaa kumit kirsken, jonka sivuovi liukuksi syrjään ja jonka pimeässä kontissa ilma olisi ei-mitään ja kaikkea, kurottelevia tökkiviä kourivia käsiä, tunnistamatonta melua, hälyä, kiertyvä kaiku, hipaisuja, iskuja, spermaa ja verta ja poskelle valahtava hikipisara. Hän kaipasi tyylikästä vanhaa diskomusiikkia. Leipomoa jossa puhuttaisiin armeniaa. Pakettiautoa, jonka tankki olisi täynnä dieseliä ja jonka tuulilasi olisi korkea ja puheääni matala ja joka tuhoaisi totutun kuin haitallinen vieraslaji.

Henrik nousi autosta. Routa oli nostanut vanhan asfaltin pintaan harjanteita ja repinyt niiden väliin railoja. Harjanteet olivat puuttomia, railoista työntyi esiin ruskeita ruohotuppoja. Henrik käveli päällystetyn alueen reunaan, pudotti roskapussin tynnyrin muotoiseen roskasäiliöön. Astui muutaman askeleen kohti järveä, seisahtui turvallisen välimatkan päähän laiturin reunasta. Sataman autuus oli tällaisena päivänä alakuloista, auringonpaiste muuttaisi

saman näkymän lempeäksi ja saisi kehon samanaikaisesti sekä puutumaan että pyrkimään liikkeelle. Laiturissa lepäävä valkoinen jahti näytti unohtuneelta. Sen takana kaartui aallonmurtaja, jolla kasvoi tasaisin välein pieniä puita, paljon kauempana veden takana itärannan tummien kukkuloiden muodot rytmittivät taivaanrantaan. Henrikin takana oli puunjalostusteollisuuden hylkäämä tehdasalue ja entisen saaristokunnan keskusta, ylpeä vaikka väsähtänyt pieni kylä, sekä Alvar Aallon sille suunnittelema maailmankuulu kunnantalo. Atriumpihoineen ja portaikkoineen kunnantalo oli viesti menneestä maailmasta ja toisista kulttuureista, yllättävään paikkaan ankkuroitu alus. Kuin itsetietoinen anakronismi. Kuin hän. Henrik veti takinkaulukset pystyyn ja työnsi kädet taskuun, käveli auton luo. Hän katseli Päijänteeseen laskevaa venealuiskaa. Penkereessä kasvoi koivujen lisäksi muutama joka suuntaan kurotteleva pajupensas. Aallonmurtajan ja laiturien pieneen lahdenpoukamaan rajaama vesi näytti liikkumattomalta ja paksulta, vastaranta oli niin kaukana, ettei siltä erottanut rakennuksia. Osa rinteistä oli hakattu puista paljaaksi. Niin paljon ihmisen jälkiä, ettei paljas silmä enää erottanut niitä. Taivas heijastui vedestä manttelinharmaana, pinta täplittyi tihkusta. Henrik pinnisteli nähdäkseen maiseman, jonka keskellä seiso, nähdäkseen ihmiset, jotka olivat ensin jättäneet jälkensä ja tulleet sitten niistä riippuvaisiksi. Heidät, jotka olivat muuttaneet nuo ikivanhojen vesireittien ääreen jääneet maat kotiseuduksi.

Tämä on rakkaustarina.
Tämä on kertomus siitä, kun ihminen katoaa.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-49111-9